

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע **מטות תשע"ט**

על כן יאמרו המשלים, למה זה כל כך חשוב? (חלק ב')

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

מדוע חצי שבט מנשה קיבל נחלה בעבר הירדן המזרחי, למרות שלא ביקש? זוהי אחת החידות שעולות עם קריאת פרשת מטות, וגם הסיבה שהתנאי הכפול "תנאי בני גד ובני ראובן". נקרא רק כך לדורות.

(תשובות לחידה זו ניתן למצוא **בחמדת ימים דברים תשס"ב**)

חידה נוספת, שעדיין לא ענינו עליה, היא מה עומד מאחורי העמידה האיתנה של בנות צלפחד בבקשה לקבל את נחלת אביהן? ננסה לענות על שתי השאלות באמצעות תשובה אחת.

הסברנו בעבר, כי חצי שבט מנשה קיבל נחלה בעבר הירדן המזרחי, כחלק מתהליך של דחיה שנגזר על בכורות שהפסידו את מעמדם (עיינו **חמדת ימים דברים תשס"ד**).

ייחוסו של צלפחד הוא: "וּתְקַרְבְּנָה בְּנוֹת צֶלְפָּחָד בֶּן חֲפֹר בֶּן גִּלְעָד בֶּן מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה" (במדבר כ"א). בפרשתנו כתוב: "וַיֵּלְכוּ בְנֵי מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה גִלְעָדָה וַיִּלְכְּדוּ וַיִּירָשׁוּ אֶת הָאָמְרִי אֲשֶׁר בָּהּ: וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת הַגִּלְעָד לְמְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ" (במדבר ל"ב לט-מ). לפי הכתוב נראה פשוט שנחלתן של בנות צלפחד הייתה בגלעד, שנכבש מידי סיחון. אולם עיון ברשימת הניצבים של שלמה המלך מגלה שלא כך!!!

וז"ל הכתוב: "וַיִּשְׁלַמְהָ שָׁנִים עֶשְׂרִי נֶצְבִּים עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְכָל־כָּל־אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת בֵּיתוֹ חֲדָשׁ בַּשָּׁנָה יְהִיָּה עַל אֶחָד הָאֲחָד לְכָל־כָּל: וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם בֶּן חוּר בְּהַר אֶפְרָיִם: בֶּן דָּקֵר בְּמִקְצֵי וּבְשַׁעֲלֻכִים וּבֵית שֶׁמֶשׁ וְאֵילֹן בֵּית חֲנָן: בֶּן חֶסֶד בְּאֶרְבּוֹת לֹו שֹׁכֵה וְכָל אֶרֶץ חֲפֹר: בֶּן אֲבִינָדָב כָּל נֶפֶת דָּאָר טַפַּת בֵּת שְׁלֹמֹה הִיְתָה לֹו לְאִשָּׁה: בְּעֵנָא בֶּן אַחִילֹוד תַּעֲנַן וּמִגְדוֹ וְכָל בֵּית שָׁאָן אֲשֶׁר אֶצֶל צְרַתְנָה מִתַּחַת לְיִזְרְעֶאל מְבֵית שָׁאָן עַד אֲבֵל מַחֹולָה עַד מַעְבַּר לִיקְמָעָם: בֶּן גָּבֵר בְּרַמַּת גִּלְעָד לֹו חֹות יֵאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה אֲשֶׁר בְּגִלְעָד לֹו חָבֵל אֲרָגָב אֲשֶׁר בְּכֶשֶׁן שְׁשִׁים עָרִים גְּדֹלוֹת חוּמָה וּבְרִיחַ נְחֻשֶׁת" (מלכים א' ד' ח-ג).

מכאן מוכח כי מיקומה של "ארץ חפר" הוא בוודאי בנחלת חצי שבט מנשה, בארץ ישראל המערבית, צפונה לשכם ודרומה לעמק יזרעאל ועמק בית שאן. ואכן, הארכיאולוג החשוב, אדם זרטל, שגילה כמה וכמה אתרים באזור זה (כולל המזבח בהר עיבל) זיהה את "ארץ חפר" עם עמק דותן. גם מיקומה של העיר תרצה, ששימשה כבירת ממלכת ישראל מימי ירבעם משמש כהוכחה נוספת (עיינו מלכים א' י"ד ז). תרצה שכנה בשיפולים המזרחיים של השומרון על הדרך משכם לגשר אדם (שם עצרו המים בזמן שיהושע ובני ישראל חצו את הירדן בזמן הכניסה לארץ (יהושע ג' טז)). מיקומה של נחלת צלפחד וממילא נחלת בנותיו רמוז גם בספר יהושע, שם מבחין הכתוב במפורש בין נחלתן לבין נחלת בני מנשה הנותרים, שנחלו בגלעד. וז"ל הכתוב: "וַיִּלְצְלַפְחָד בֶּן חֲפֹר בֶּן גִּלְעָד בֶּן מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לֹא הָיָה לוֹ בְנִים כִּי אִם בְּנוֹת וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מַחֲלָה וְנֹעָה חַגְלָה מְלָכָה וְתַרְצָה: וַתִּקְרַבְנָה לִפְנֵי אֱלֹהֵי הַהֵן וַיִּשְׁעַן בֶּן נֹון... וַיִּתֵּן לָהֶם אֵל פִּי יִקְרָא נְחֻלָּה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִיהֶן: וַיִּפְּלוּ חֲבָלֵי מְנַשֶּׁה עֲשָׂרָה לְבַד מֵאֶרֶץ הַגִּלְעָד וְהַכֶּשֶׁן אֲשֶׁר מַעְבַּר לַיַּרְדֵּן: כִּי בְנוֹת מְנַשֶּׁה נְחֻלוּ נְחֻלָּה בְּתוֹךְ בְּנֵי וְאֶרֶץ הַגִּלְעָד הִיְתָה לְבְנֵי מְנַשֶּׁה הַנּוֹתְרִים" (יהושע י"ז ג-ו). עתה אנו מבינים מדוע חז"ל שבחו את בנות צלפחד שחבבו את הארץ. להלן דברי רבי אברהם ב"ר יעקב סבע, בעל צרור המור: "לפי שמשה רבינו ע"ה נתאוה לראות את הארץ. והיה מחבב אותה כמו בנות צלפחד שחבבו את הארץ". (בעל צרור המור נולד בערך בשנת ר' (1440) בקסטיליה שבספרד. היה תלמידו של ר' יצחק די ליאון, ושימש כרב קהילה. בגירוש ספרד בשנת רנ"ב (1492) גורש לפורטוגל, ובעקבות גירוש פורטוגל בשנת רנ"ז (1497) עבר לפאס שבמרקו): ההשוואה לדברינו ברורה, משה רבינו נכנס לעבר הירדן המזרחי אבל נתאוה להיכנס לעבר הירדן המערבי. כך גם בנות צלפחד, שהיו מחבבות את הארץ והתעקשו לקבל נחלה בעבר הירדן המערבי, המשובח יותר.

דווקא בימי בין המצרים, נחזק את חיבת הארץ ונזהר משנאת חינום, שהחריבה את בית מקדשנו וגרמה לגלותנו מארץ חמדתנו.

לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל נלבי"ע ט' בבסלו תשס"ט	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד	לע"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל נלבי"ע י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל נלבי"ע ח' באייר תשע"ו
לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד	לע"נ גב' אסתר שמש ע"ה נלבי"ע כ' באב תשע"ז	לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלבי"ע כ"ח באייר	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י' באייר תשע"א

לע"נ אברהם קליין ז"ל, נלבי"ע בלי"ג בעומר תשע"ט
לע"נ גב' לוריין הופמן ז"ל
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

ארץ אגדה

הרב מרדכי הוכמן

הרמב"ם ונטילת ידיים לפירות

במסכת חולין (קו, א) מובא:

"אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן: נטילת ידיים לחולין מפני סרך תרומה, ועוד משום מצוה. מאי מצוה? אמר אביי: מצוה לשמוע דברי חכמים (כלומר, יש טעם נוסף לנטילה והוא כדי שיאכל בידים נקיות. תוספות) ... אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא: לא אמרו נטילת ידיים לפירות אלא משום נקיות. סבור מינה: חובה הוא דליכא, הא מצוה איכא, אמר להו רבא: לא חובה ולא מצוה אלא רשות; ופליגא דרב נחמן, דאמר רב נחמן: הנוטל ידיו לפירות – אינו אלא מגסי הרוח." רבנו יונה (ברכות מא, א מדפי הרי"ף) ביאר שחכמים תיקנו שיתם ידיים של אדם, שהן ידיים שהסיח דעתו משמירתן, תהיינה טמאות בדרגת טומאה של 'שני לטומאה'. דרגה זו אינה מטמאה מאכלים שהם חולין, אך היא פוסלת (מטמאה) מאכלים של תרומה, ואם יגעו ידיים אלו בתרומה היא תיפסל. ותיקנו חכמים שאם ייקח אדם כלי ויטול ממנו מים על ידיו, ידיו תיטהרנה ויהיה רשאי לגעת בהן בתרומה. וכדי שהכהנים יקבלו עליהם תקנה זו תיקנו חכמים שכל האוכל פת לחם של חולין יהיה חייב ליטול לפני כן את ידיו ואפילו הוא אדם מישראל שאינו כהן. וכיוון שיורגלו כולם ואף הכהנים ליטול ידיהם לאכילת פת יסכימו הכהנים ליטול את ידיהם בבואם לאכול תרומה שאז בדרך כלל גם נוגעים בה, ולא יאכלו תרומה טמאה.

אמנם הסבר זה מעורר כמה קשיים.

אם היה חשש שהכהנים יזלזלו בתקנת נטילת ידיים לתרומה מה התועלת בכך שיחמירו ויצריכו ליטול ידיים גם לפני אכילת פת חולין. לכאורה, אדרבא כעת כשהגזרה היא חמורה יותר, היא עלולה להקשות עליהם עוד יותר והדבר יביא לזלזול בה. והרי מצאנו בענייני גזירות בנטילת ידיים שבתחילה גזרו הלל ושמואי בנטילת ידיים ולא קיבל הצבור גזירה זו, ואחר כך באו תלמידיהם וגזרו וקיבל הצבור (שבת דף יד, ב). ואם כן, הסברה נותנת שיש להקל בגזירה זו כדי שהצבור יקבל אותה ולא להחמיר בגזירה. כמו כן קיים בהסבר זה קושי נוסף, וכדלקמן.

נטילה לפירות חולין

לפי הסבר רבנו יונה קשה מדוע לא הצריכו נטילת ידיים גם לפני אכילת פירות חולין רגילים. והרי כעת הכהנים רואים שלפני אכילת פירות חולין אין צורך ליטול ידיים, ולדעת רב נחמן וכך הלכה, אף אסור ליטול ידיים לפירות חולין כדי שלא להיחשב גס רוח. וכיוון שדין פירות חולין קל יותר, שמא יבואו הכהנים לזלזל בנטילת ידיים לפני שיבואו לגעת או לאכול פירות תרומה.

ואמנם רבנו יונה (ברכות, שם) ביאר שחייבו נטילת ידיים דווקא לפת לחם של חולין משום שרוב התרומות שהיו הכהנים מקבלים היו מפת לחם, ותרומות של פירות היו מיעוט. כמו כן רוב הפירות אינם חייבים בתרומות ומעשרות מן התורה, ואף בזיתים וענבים שחייבים בתרומה מן התורה, החיוב מהתורה הוא רק לאחר שנעשה שמן מן הזיתים ויין מן הענבים. ולפי שיטתו זו, אפשר שחכמים לא חששו כל כך שמא יזלזלו הכהנים בנטילת ידיים לפני אכילת פירות תרומה, משום שחיוב התרומה בפירות הוא מדברי חכמים בלבד.

אמנם הסבר זה קשה להיאמר בשיטת הרמב"ם, שהרי הרמב"ם (הלכות מעשר א, ט) פסק שחיוב תרומות ומעשרות בפירות הוא מן התורה. ויש להבין כיצד יבאר הרמב"ם את הטעם שחכמים חייבו נטילת ידיים דווקא לפני אכילת פת חולין ולא לפני אכילת פירות חולין. כמו כן יש קושי נוסף בשיטת הרמב"ם בחובת נטילת ידיים, וכדלקמן.

כל שטיבולו במשקה - צריך נטילת ידיים

במסכת פסחים (קטו, א) מובא:

"אמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא: כל שטיבולו במשקה – צריך נטילת ידיים."

וביאר רבנו יונה (ברכות, שם) שסתם ידיים של אדם (שהן בדרגת 'שני לטומאה') גזרו בהן חכמים שאם יגעו במשקים יהיו אותם משקים טמאים בדרגה חמורה יותר של 'ראשון לטומאה'. וכיוון שהמשקים שנטמאו עלולים לחזור ולטמא דברים אחרים. לפיכך החמירו חכמים שגם האוכל פירות וטובל אותם במשקה יצטרך ליטול את ידיו לפני אכילתו כדי שלא לטמא את המשקים.

הסברו של רבנו יונה מבוסס על פירוש רש"י, וכעין כך מובא בראשונים רבים. אך הרמב"ם אינו יכול לקבלו. הרמב"ם כתב בהקדמתו למשנה במסכת ידיים שחכמים גזרו שרק ידיים שנטמאו בוודאות בדרגת 'שני לטומאה' תטמאנה משקים של חולין להיות בדרגת 'ראשון לטומאה'. אך 'סתם ידיים' שגזרו עליהן מספק שיהיו בדרגת 'שני לטומאה' אינן מטמאות כלל משקים של חולין. ואם כן, כיצד יסביר הרמב"ם את תקנת חכמים שצריך אדם ליטול את 'סתם ידיו' לפני אכילת דבר שטיבולו במשקה. ונראה שהרמב"ם הבין באופן שונה את מטרת תקנת נטילת ידיים, והדבר קשור להבנת דרכי האכילה בדורות הקודמים, וכדלקמן.

דרך האכילה בדורות הקודמים

דרך האכילה הקדומה היתה לקבוע זמן לסעודה, ולטבול את הדברים הנאכלים בתוך נוזל מעורר תיאבון כמו חומץ או מי מלח, כדי שיאכלו מהמאכל כמות גדולה המביאה לידי שביעה, ולא יהיו רעבים בשנית אלא בחלוף זמן רב. וכן מצאנו במגילת רות (ב, יד):

וַיֹּאמֶר לָהּ בַעֲזוֹ לֶעֶת הָאֵכָל גִּשְׂי הֶלֶם וְאָכַלְתְּ מִן הַלֶּחֶם וְטַבַּלְתְּ פִתֶּךָ בַּחֲמִץ וְתִשָּׁב מִצַּד הַקּוֹצִים וַיִּצְבֹּט לָהּ קָלִי וְתֹאכַל וְתִשָּׁבַע וְתִתְרַם:

בועז הזמין את רות לאכול לחם ואף לטבול אותו בחומץ המעורר את התיאבון. ולבסוף נתן לה "קלי" שהיה ברשותו, שהוא מאכל העשוי ממיני דגן או קטניות המיובשים בתנור, והוא מתוק וטעים יותר מלחם רגיל (רש"י שמואל ב יז, כח). גם את הקלי טבל בועז בחומץ. בפסיקתא זוטרתא ביאר, שיש קערות ובתוכן שקע כעין כף הנקרא "בית הצביטה", ובעז טבל את הקלי בחומץ שהיה ב"בית הצביטה" לפני שהגיש אותו לרות, וזו כוונת הכתוב ו"יצבט לה קלי". ובאופן נוסף ביאר שם שצב"ט הוא במשמעות צב"ת והקלי שהוטבל בחומץ צב"ת והתנפח לפני שהוגש לרות.

דרך אכילה באמצעות הטבלת המאכל במשקה מוזכרת גם במשנה (שבת קיא, א): "החושש בשינוי לא יגמע בהן את החומץ, אבל **מטבל הוא כדרכו**". כלומר, במקרה של כאבים קלים אסור לעשות בשבת מעשים שנראים כפעולה רפואית, ולכן אסור לשתות חומץ כדי שהחומץ ירפא את המחלה שבשיניים, אך מותר להטביל מאכל בחומץ ולאוכלו, שהרי זו דרך האכילה הרגילה ואין ניכר לאחרים שמדובר בפעולה שנועדה לצרכי רפואה.

ומעתה נראה שלדעת הרמב"ם, חכמים הצריכו נטילת ידיים לפני דברים הנאכלים באופן של קביעת סעודה. דברים אלו הם פת לחם שרגילים לקבוע עליו סעודה, וכמו כן מאכלים שאוכלים אותם על ידי הטבלתם במשקה שגם הם נאכלים באופן של קביעת סעודה. תקנה זו אינה קשורה לחשש שלא לטמא מאכלים או משקים, שהרי כאמור לדעת הרמב"ם 'סתם ידיים' אף שהן בדרגת שני לטומאה אינן מטמאות משקין. ונראה שהסיבה שתיקנו ליטול את הידיים לפני אכילת לחם היא הסיבה שמחמתה תיקנו ליטול את הידיים לפני אכילת מאכל באופן של הטבלתו במשקה, וכדלקמן.

הסבר 'הכתב והקבלה' למצוות נטילת ידיים

בתורה הוזכרו בעלי החיים שאסור לאוכלם, ולאחר מכן נאמר (ויקרא יא, מג-מד): "אֶל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם: כִּי אֲנִי ד' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי...". ובתלמוד (בבלי ברכות נג, ב) מובאת הדרשה: "תנא: והתקדשתם - אלו מים ראשונים...". כלומר, חכמים גזרו שיש ליטול ידיים לפני הסעודה, והם הסמיכו את הגזרה הזו למילה "וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם". ובפירוש 'הכתב והקבלה' דן בדברים:

"... כי הרחיצה מן הכיור הנאמר (ר"פ כי תשא) 'ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ורגליהם', תרגמו אונקלוס ויונתן בן עוזיאל 'זיקדשו' ית ידיהו', וטעם תרגומם אמר הרמב"ן שם, לפי שרחיצה זו דרך כבוד שלמעלה, כי כל הקרב לשלחן מלכים לשרתו וליגע בפת בג המלך ויין משתיו רוחץ ידיו תחלה כי הידים עסקניות הן, ע"ש... ככה ראו רז"ל לקרוא את רחיצת הידים לאכילה גם כן בשם קדושה, להיות האדם מתקרב לשולחן לאכול בפת בג מלכו של עולם והוא דרך כבוד שלמעלה לרחוץ ידיו תחלה... (מצורף לזה כי אנשי מעלה מתקדשים עצמם באכילה עצמה, כי איננה להם לערבות גשמיות ולמלא תאותם, אבל יכונו בה לפעולה שכלית לקיום האיש והמין לבד כפי מצות בוראם...) וארז"ל נטילת ידיים משום סרך תרומה תקנו, דכמו שהיו הכהנים צריכים טהרת ידים לאכילת תרומה וקדש, כן הצריכו טהרת ידים לאכילת חולין שהוא קודם הברכה ג"כ קדשי שמים, ואסור לאכול קדשי שמים בידים מסואבות (ובפרט כשהאכילה היא לפי הכוונה הראויה לא לערבות החומרי, כי אם לתכלית היותו משמש לעבודת קדושת יוצרו...)"

כלומר, הכהן מקיים מצווה בעת שהוא אוכל תרומה, וחכמים רצו שהאוכל חולין יאכל אותם לשם מצווה בדומה לכהן. ורצו שהאוכל חולין יבין ויפנים בליבו שמאכלי חולין אלו שייכים לבורא העולם, והוא נותן לו לאכול מהם כדי לקיים את גופו וכדי לשמח את נפשו בכדי שיוכל לעבוד את בוראו, אך לא סתם כך כדי למלא את תאוות לבו. רחיצת הידיים לפני האכילה נועדה לרומם את דעתו של האדם למחשבות אלו, ולכן היא נקראה נטילת ידיים, וכפי שממשיך ומבאר שם הכתב והקבלה:

"והרחיצה גורמת לידיים מעלה ורוממות ליהנות על ידיהם מלחם גבוה, הנה להתרוממותם ולהתנשאותם ממדרגת פחיתותם למדרגה גבוהה כזו, תקנו נוסח הברכה על נטילת ידיים, כלומר לרומם את הידים ולנשאות מפחיתות ערכם ולהתעסק בקדשי שמים, כי נטל ענינו התנשאות והתרוממות מעלה, כמו 'עֵינֵי לְשִׁמְיָא נְטִילַת' (דניאל ד, לא)..."

נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה

לפי הסבר זה נראה שחכמים תיקנו את מצוות נטילת הידיים דווקא בעת שהאדם קובע עצמו לסעודה, ואינו אוכל בדרך עראי שאז בעת שהוא פורש מעיסוקיו הטורדים את דעתו, יש סיכוי שבעת שהוא נוטל את ידיו במים הוא יוכל לרומם את מחשבתו לרעיון הנעלה שהוא אוכל כדי לקיים את גופו ולשמח את נפשו כדי שיוכל לעבוד את בוראו, ולא לתאוות גופו. באותה העת יש סיכוי שיכוון את מחשבתו לאמור בכתוב (משלי יג, כה): "צַדִּיק אֶכֶל לְשִׁבְעָה נִפְשׁוֹ וּבָטָן רְשָׁעִים תִּחְסָר". קביעות סעודה כדי לשבוע נעשית בדרך כלל על לחם, כאמור בכתוב (שמות טז, ג) "בַּאֲכָלְנוּ לֶחֶם לְשִׁבְעֵי". אך היא קיימת גם במי שאוכל תוך כדי הטבלת מאכלו בנוזל, כפי שמצאנו אצל רות, שבעז הטביל לה את הקלי בחומץ, ונאמר עליה במדרש (במדבר רבה פרשה כא): "צדיק אוכל לשבוע נפשו זו רות המואביה שכתוב בה 'וְתֹאכַל וְתִשָּׁבַע וְתִתְרַם'".

מנהג העולם באכילת פירות רחוצים במים

לפי הסבר רבנו יונה וראשונים רבים, ולפיו חכמים תיקנו ליטול את הידיים לפני אכילת דבר שטיבולו במשקה, מהחשש שהידיים יגעו במשקה ויטמאו אותו, צריך ליטול ידיים גם לפני אכילת פירות חולין שנתרו רטובים לאחר רחיצתם, מהחשש שיטמא את טיפות המים שעליהם (רשב"א תורת הבית הקצר בית ו שער א, דף סט,א, ועוד בשמו). אמנם לפי גרסת הטור (או"ח תעג) בדברי מהר"ם מרוטנבורג, לדעת מהר"ם בימינו שאין אנו נוהגים בדיני טהרת מאכלים אין צריך עוד ליטול ידים לפני אכילת דבר שטיבולו במשקה.

ה'דרישה' (אורח חיים סימן קנח) העיר שמנהג רוב האנשים שלא ליטול ידיים לפני אכילת פירות שנתרה עליהם רטיבות של מים או משקה. וכתב שנראה שהבינו שהגזרה שלא לטמא את המשקים היתה דווקא כאשר יש למשקים חשיבות והם עומדים בכלי בפני עצמם ומטבילים בהם את המאכל, אך לא כשיש כמות משקה קטנה שנתרה על גבי המאכל. אלא שבתירוץ זה יש קושי, שהרי מצד דיני טומאה וטהרה, משקה בשיעור כלשהו נטמא ואפילו שאין לו חשיבות, ומה הסברה לחלק בין המקרים. אמנם לפי מה שהתבאר כאן, נראה שמנהג העולם מתבסס על שיטת הרמב"ם, שגם בעת שנהגו דיני טומאה וטהרה, 'סתם ידים' אינן מטמאות את המשקים, ולא נטלו 'סתם ידיים' לפני נגיעה בפירות חולין הרטובים במשקה. וחובת הנטילה לפני אכילת דבר שטיבולו במשקה היא משום שמדובר באכילה בסגנון של קביעת סעודה והיא באופן של טבילת המאכל במשקה, וחכמים רצו שהאדם יאכל אז מתוך קדושה, ולכן חייבו ליטול את הידיים וכדי לרומם את האכילה.

מדוע הנוטל ידיו לפירות נחשב גס רוח

גסות הרוח מופיעה בלשון חז"ל בדרך כלל בהנהגות של דרך ארץ, כמו ביחס למגהק ומפקק בתפילתו (בבלי ברכות כד, ב), או השוטה כוסו בהפסקות מרובות מהרגיל (פסחים פו, ב), או המהלך אחרי רבו (יומא לו, א), והיא כינוי לבעל גאוה. ולא מובן מדוע היא הוזכרה גם בענין מי שרוצה ליטול ידיו לפני אכילת פירות חולין. ובערוך השולחן (אורח חיים סימן קנח סעיף יב) ביאר שהנוטל ידיו מראה שהוא מחמיר יותר מדברי חכמים, וחכמים לא גזרו על פירות אלא רק על פת. אך צריך עדין להבין מדוע דווקא בגזירת חכמים זו הוזכרה גסות הרוח, והרי היא נכונה בכל מקום שאדם רוצה להחמיר יותר ממה שחייבוהו חכמים.

אמנם לפי שיטת הרמב"ם הדבר מובן. והטעם הוא שלא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול. הנוטל ידיו לפני האכילה מראה בכך שכוונתו לאכול מתוך כוונות קדושות ולא למילוי תאוות גופו. ורב נחמן סבור שחכמים רצו שאדם ישפיל את דעתו ויידע שעדיין נותרו בו גם תאוות גשמיות, ויתכן שהוא עלול לאכול את פירות החולין האלו מתוך תאוות אלו. ואם יבוא אדם ויטול ידיו לפני אכילת פירות חולין במקום שלא נצטווה, הרי הוא מראה בכך שהוא טהור ממחשבות ותאוות גשמיות. ונמצא שהוא בעל גאוה וגס רוח. ואף אם הוא בעל מחשבות טהורות שכאלו, עדיף שיסתיר זאת ויאכל את הפרות במחשבות שכאלו בלא ליטול לפני כן את ידיו.

מאמר זה נועד לברור שיטת הרמב"ם בענין נטילת ידיים לפירות חולין, ולברור המנהג הנפוץ שלא ליטול ידיים לפני אכילת פירות רחוצים שעדיין רטובים. והתברר שלשיטת הרמב"ם 'סתם ידים' אינם מטמאים משקים, ואין צורך ליטול ידיים לפני אכילת פירות שרחצו אותם במים והם עדיין רטובים. אמנם לענין ההלכה, כבר הורה במשנה ברורה (סימן קנח ס"ק כד) שיש להחמיר כשיטה המחייבת ליטול אז את הידיים. ודעת ערוך השולחן (שם, סעיף ז) שאם ניגב את הפירות ונתרה עליהם רק קצת רטיבות ניתן להקל.

לע"נ אמו"ר רחל בת ר' בנימין בונים ע"ה

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
---	--	--	---

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן.

יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Quito, Ecuador

קיטו, אקוודור
ניסן תשנ"ב

אדם שכהן כרב וגייר גוירים שלא כהלכה - העסקתו כשוחט

שאלה

בדרך כלל בקהילתנו מביאים שוחט מחוץ למדינה, מכיון שלא היה מישהו אחר מוסמך לכך. אלא שעכשיו, בגלל ההוצאות המרובות הכרוכות בהבאת שוחט ממקום אחר, הם רוצים לקחת שוחט מקומי שלפני כמה שנים הוא גם היה רב של הקהילה. לפי טענותיו הוא שומר שבת אבל הבעיה העיקרית עם האדם הזה היא, שבזמן כהונתו כרב עשה הרבה גוירים שלא כהלכה, והיום הקהילה סובלת הרבה מהענין הזה. האם אפשר לסמוך עליו בעניני שחיטה? (כמובן, אם יש לו תעודה מוכרת של שוחט). צריך לקחת בחשבון שהוא בכלל לא מופיע בתפילות של שבת בביהכ"נ, ואולי הדבר מרמז על היחס שלו לקדושת השבת.

תשובה

על-פי האמור בשאלתך על אודות המועמד למשרת השוחט המקומי אין לקבלו לשמש כשוחט הקהילה¹, ועל הקהילה להמשיך להביא שוחט מחוץ למדינה, או לאפשר לרב להשתלם בתחום זה אצל שוחט מוסמך.

¹ עיין רמ"א שו"ע יורה דעה (סי' א,א), "באר היטב" (שם ס"ק ט) ו"כף החיים" (שם ס"ק לג).

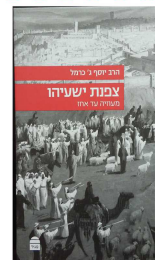
בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך info@eretzhemdah.org

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפיה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

מתפללים לרפואתם השלימה של:

רפאל יצחק בן חנה מאיר בן דינה ציפורה נתנאל אילן בן שיינא ציפורה יוסף (יוסי) בן חנה שרה בת שלמית אליעזר יוסף בן חנה ליבא יפה בת רחל יענטע נחמה צביה בת שושנה בריינא חנה שרה בת שושנה הינדה יהודית	ניר רפאל בן רחל ברכה יצחק אייזיק בן חיה אסתר יאיר מנחם בן יהודית חנה רפאל ישי בן צפורה פייגא רועי משה אלחנן בן ג'ינה ד'ברה דוד חיים בן סרח מאירה בת אסתר ליליאן בת פורטונה רוחמה רחל בת שושנה בתוך שאר חולי עם ישראל	יהודה בן חיה אסתר דוד חיים בן רסה Rassa יוסף בן רחל חלילי נתנאל בן שרה זהבה יוסף בן סרח נעמי בת אסתר רבקה רינה בת גרונה נתנה ברכה בת מרים רחל איילת חן בת שלמית
--	---	---